

POSTANOWIENIE

Dnia 24 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba

w sprawie **M.M.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie
po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 24 maja 2023r.

wniosku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 12 kwietnia 2023r., sygn. akt II AKa 356/21

o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu
na podstawie art. 37 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

nie uwzględnić wniosku.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie, wskazanym wyżej postanowieniem, na podstawie art. 37 k.p.k., wystąpił do Sądu Najwyższego z inicjatywą przekazania sprawy przeciwko M.M. do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości.

Wniosek Sądu został uzasadniony faktem, że sprawa dotyczy odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie, a więc sprawy, w której Skarb Państwa jest reprezentowany przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie, co w odbiorze społecznym może wzbudzać wątpliwość co do bezstronności sędziów zatrudnionych w tym Sądzie i wpływać na ocenę ich obiektywizmu oraz swobodę orzekania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek Sądu Apelacyjnego w Warszawie nie zasługiwał na uwzględnienie.

Bezsprzecznie, na co wskazywał już Sąd Najwyższy w postanowieniu wydanym w niniejszej sprawie w dniu 21 lutego 2023r. (sygn. akt: II KO 3/23), kwestia czy przepis art. 44² k.p.c. ma zastosowanie w postępowaniu w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie prowadzonym na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego, jest rozbieżnie interpretowana w piśmiennictwie oraz niejednolicie rozstrzygana w orzecznictwie, w tym Sądzie Najwyższego.

D. Świecki w komentarzu do art. 554 k.p.k. ([w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, tom II, art. 425 - 673, s. 846) wskazuje, że w sprawach o odszkodowanie i zadośćuczynienie ustawodawca wprowadził wyłączenie sądu właściwego, o którym mowa w art. 554§1 k.p.k., jeżeli z orzeczeniem tego sądu wiąże się dochodzone roszczenie i sąd ten jest *statio fisci* Skarbu Państwa, zobowiązanym do jego zapłaty. Ma to wynikać z unormowania zawartego w art. 44² k.p.c., który ma wprost zastosowanie w postępowaniu o odszkodowanie na podstawie art. 558 k.p.k.

Natomiast A. Kowalczyk (Właściwość sądu w postępowaniu w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie, Przegląd Sądowy 10/2022, s. 68 - 76) stwierdził, że przepis art. 44² k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, bowiem treść przepisu art. 558 k.p.k. wskazuje na ściśle subsydiarne stosowanie przepisów procedury cywilnej w tym postępowaniu.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie, podobnie, jak wydający wskazane wyżej postanowienie, opowiada się za drugim z przedstawionych poglądów.

Bezsprzecznie postępowania o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne pozbawienie wolności, w tym tymczasowe aresztowanie, toczą się w oparciu o przepisy procedury karnej – Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego mają tu zastosowanie tylko w kwestiach nieuregulowanych w k.p.k.

Oczywistym jest, że kwestia właściwości sądu została uregulowana w Kodeksie postępowania karnego.

Sytuacja kiedy sąd karny ma rozpoznawać sprawę o odszkodowanie lub zadośćuczynienie za niesłuszne pozbawienie wolności, nie jest sytuacją w żaden sposób wyjątkową, jest to przedmiotem odrębnego postępowania uregulowanego w Dziale XII k.p.k. i właściwość sądu została tu określona w sposób odrębny, ale i jednoznaczny – w art. 554§1 k.p.k.

Co więcej, nie można twierdzić, że wyjątkowość opisywanej sytuacji wynika tu z tego, że akurat tak, na gruncie indywidualnej sprawy, zdarzyło się, że aresztowanie było stosowane przez sąd położony w tym samym okręgu, co sąd, którego prezes później stał się reprezentantem Skarbu Państwa w procesie odszkodowawczym. Jest bowiem dokładnie przeciwnie (wyjątkiem jest sytuacja, gdy reprezentantem tym jest prezes sądu położonego w innym okręgu), a jest to naturalną konsekwencją uregulowania z art. 554§2b k.p.k.

I z tego zatem względu brak możliwości sięgnięcia w tym zakresie po przepisy Kodeksu postępowania cywilnego – art. 44² k.p.c.

Sąd, którego właściwość wynika w tym postępowaniu ze wskazanych przepisów k.p.k., jest *statio fisci* Skarbu Państwa w procesie odszkodowawczym. Nie oznacza to jednak, że to ten sąd zobowiązany będzie do zapłaty tego odszkodowania i zadośćuczynienia. Zobowiązany bowiem zawsze będzie Skarb Państwa.

Bezsprzecznie omawiana tu kwestia może, zwłaszcza modelowo (bo w praktyce nie budzi, jak wydaje się, istotniejszych problemów, na co wskazywałoby wieloletnie doświadczenie w tym względzie), nasuwać istotne wątpliwości co do tego, czy została uregulowana w sposób gwarantujący „równość broni” wszystkich uczestników tego postępowania, przynajmniej w postrzeganiu jej przez postronnego obserwatora. Problem ten jednak możliwy jest do odmiennego ukształtowania jedynie poprzez nowe rozwiązanie ustawowe w tym zakresie. Brak bowiem podstaw do przyjmowania, że kwestia ta jasno i stanowczo nie została uregulowana w Kodeksie postępowania karnego i możliwe jest sięganie po subsydiarne stosowanie innych ustaw.

Uwzględniając powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

(Z.K.)

[a]